

Brit Bennet: Mikä meidät erottaa

[PM/30 ADMIN](#)

Rotu, perhe ja sisaruus – RIITTA VAISMAA (9.11.2021)

Historiallista fiktiota edustava Brit Bennettin monipolvinen *Mikä meidät erottaa* kuvaa aina kiehtovaa kaksosten teemaa. Vaikka romaanin kaksoset asuvat vuosikymmeniä toisistaan erillään ja vaikka he tekevät toisistaan poikkeavat elämänratkaisut, he tuntevat aina toisen vierellään eivätkä tiedä, kumman ajatuksia ajattelevat. Teoksen nimi ainakin paikoin voisi olla yhtä hyvin Mikä meidät yhdistää.

Romaani on runsas ylisukupolvinen sukusaaga, jonka muut teemat ovat mustien asema sekä perhe. *Mikä meidät erottaa* ei etene kronologisesti. Se kertoo kiinnostavasti ja ajatuksia avartavasti

USA:n ja erityisesti syvän etelän ankarasta rotupolitiikasta aina 1940-luvulta 1990-luvulle. Romaani osoittaa, että rodut halutaan pitää erillään myös muualla USA:ssa.

Bennet kirjoittaa oivaltavaa ajankuvaa eri vuosikymmeniltä. Hän johdattaa USA:n mustien ja muidenkin historiaan edeten taitavasti yksityisestä yleiseen ja jopa yleisinhimilliseen.

Romaanin keskeinen paikka on Lousianassa sijaitseva kuvitteellinen pikkukaupunki Mallard. Paikka on niin pieni ja vaatimaton, oikeastaan mitätön, ettei sitä ole edes kartoissa. Bennett korostaa useita kertoja, että Mallard ei oikeastaan ole paikka vaan paikan idea. Teoksen loppupuolella Mallard häipyy konkreettisesti, kun se yhdistetään ympäröivään isompaan kuntaan.

Mallardin perustaja, entinen orja, on teoksen päähenkilöiden, 1940-luvun lopulla syntyneiden identtisten kaksosten Stella ja Desiree Vignesin sekä heidän äitinsä ja tyttäriensä esi-isä.

Perustajasuku on pahoin köyhtynyt, mutta Mallardin idea on pysynyt ennallaan. Mallard perustettiin mahdollisimman valkoisille mustille, eikä tästä haluta tinkiä, vaikka vuosikymmenet ja jopa -sadat vaihtuvat. Kun seurakuntaan tuli uusi pappi, tämä luuli alkujaan tulleensa väärään paikkaan, kun väki vaikutti valkoisilta.

Valkoiset mustat eivät katso hyvällä tummempiaan, vaikka hekin itsekin joutuvat alistumaan samaan kohteluun kuin tummemmat mustat. Erotteluun on niin totuttu, etteivät ihmiset edes kiinnitä huomiota moniin asioihin, jollei joku tee tosin. Automaattisesti valkoiset mustat ostavat hampurilaisensa mustien luukulta, istuvat kirkossa mustien penkeillä, hautaavat vainjansa mustien alueelle tai kulkevat museoon mustien ovesta.

Kaksoset joutuvat aivan pikkutyttöinä todistamaan isänsä raa'an lynkkauksen. Kun he myöhemmin kysyvät syytä, he saavat tyytyä vastaukseen, ettei valkoisten teoille tarvita perusteita. Perhe elää hyvin niukasti äidin siivoojan ja pyykkäriin töillä. Tyttöjen kasvatuksessa keskeistä on oppia välttämään tummia mustia. Äiti ei anna tyttöjen käydä koulua loppuun, koska heidän pitää ryhtyä tienamaan. Ainoa mahdollisuus on tehdä samaa kuin äitinsä. Tyttöissä nousee kapina, etenkin Stella on haaveillut opiskelusta, Desiree on yleensäkin levoton ja kapinallinen. Kuusitoistavuotiaana kaksoset karkaavat kotoa ja Mallardista New Orleansiin. Sittemmin identtiset kaksoset valitsevat elämässään eri tiet.

Aluksi kaksoset asuvat vaatimattomasti yhdessä ja tekevät erilaisia hanttihommia. Yhtäkkiä Stella katoaa jälkiä jättämättä. 1968 Desiree palaa Mallardiin Washingtonin kautta mukanaan pikimusta pikkutyttö. Hän on nainut mustimman mahdollisen miehen ja pakenee nyt kotiväkivaltaa.

Stellasta ei edelleenkään tiedetä mitään. Jo Mallardissa ollessaan Stella kokee erikoisen tilanteen. Hän astuu museoon valkoisten ovesta. Kukaan ei huomaa mitään. Stella miettii, että jos tämä on näin helppoa, sen voi tehdä uudelleen. Tämän varaan hän rakentaa elämänsä, vaikka se tarkoittaa jatkuvaa varuillaan oloa ja valheessa elämistä.

Seuraava sukupolvi rikkoo ikkunoita. Myös Stellalla on tytär, Kennedy. Elämä johdattaa tämän ja Desireen pikimustan Juden nuorina aikuisina samoihin hippipiireihin Los Angelesissa. Jude näkee Kennedyssä oman äitinsä piirteitä. Jude tietää suvun tarinan ja taustat, Kennedylle ei ole kerrottu mitään. Jude osaa yhdistellä asioita

Jude uskaltaa ryhtyä selvittämään sukunsa kohtaloa. Hän tekee opintojen ohella cateringfirmalle ekstraajan hommia. Eräissä valkoisten hienostobileissä hän näkee valkoisen mustan naisen, kuin äitinsä kopion, ja onnistuu jäljittämään tätinsä. Stellan kuori alkaa hiljalleen murentua. Jude ei jätä rauhaan Kennedyä, eikä Stellaakaan.

Stella asuu hienostoalueella, jonne muuttaa musta perhe. Asuinyhteisö nousee nimby-vastarintaan, mutta Stella ottaakin varovaisesti kontaktia uuteen perheeseen. Tämä ei pääty kauniisti. Stella ei kerro miehelleen tekemisistään kuten ei ole kertonut totuutta taustastaankaan. Sehän on ollut helppo häivyttää, kun Kalifornian tai New Yorkin horisontista on vaikea edes kuvitella Mallardia, jota ei edes kartalta löydy.

Stella elää edelleen valkoisena, mutta Juden tavattuaan hän on valmis muutokseen. Hän ei pysty enää valehtelemaan tyttärelleen, aviomiehelleen kylläkin. Stella ryhtyy aikuisena opiskelemaan ja etenee aina professoriksi asti – valkoisena. Aviomies ei ole kovin tyytyväinen. Naisten kuuluisi mennä aikaansa kuluttaakseen vaikkapa keramiikkakurssille eikä tehdä yliopistolla pitkää päivää.

Kun Desiree tulee eräänä päivänä väsyneenä töistä, hän huomaa kuistilla istuvan valkoisen naisen, lähemmäksi päästyään hän ymmärtää, että istuja on valkoinen musta, siis hänen kaksoissisarensa. Stella on pelännyt eniten äitinsä tapaamista vuosikymmenten totaalisen eron jälkeen. Äidin Alzheimerin tauti on jo edennyt pitkälle. Hän istahtaa tyttärensä viereen kuin tämä ei olisi koskaan poissa ollutkaan. Perheen keskeistä draamaa ei synny, ei edes välien selvittelyä. Kaksoiset nukkuvat yhden yön yhdessä samassa sängyssä kuin lapsuudessaan.

Kohta onkin jo äidin hautajaisten aika. Stella ei näy surijoiden joukossa. Odotin, että surujuhlaan olisi ilmestynyt edes Kennedy. Kenties Stella mahdollistaa köyhän perheen äidin säälliset hautajaiset. Vastauksen voi tietää vain Desireen kumppani.

Sen sijaan jo lääkäriksi valmistunut Jude tuo mukanaan oman kumppaninsa. Reese tuo Bennettin romaaniin uuden inhimillisen ja yhteiskunnallisen tason, vähemmän tunnetun vähemmistön. Jude ei selittele, miksi heillä ei ole lapsia. Puhumattakaan, että hän kertoisi Reesen tarvitsevan avioliittoa varten uuden syntymätodistuksen.

Maria Lyytisen suomennos kulkee joustavasti ja tavoittaa taitavasti mm. eri asemassa olevien henkilöiden puheenparret.

Brit Bennet (s. 1990) on opiskellut mm. englannin kieltä ja luovaa kirjoittamista kolmessa eri yliopistossa. Hänen esikoisteoksensa *The Mothers* ilmestyi v. 2016. *Mikä meidät erottaa* on hänen toinen teoksensa. Ennen fiktiota hän on julkaissut useita esseitä, joissa niissäkin hän kirjoittaa mustien ja valkoisten kohtaamisista tai kohtaamattomuuksista.

Brit Bennet: *Mikä meidät erottaa* (The Vanishing Half). Suom. Maria Lyytinen. Tammi 2021. 401 s.
Riitta Vaismaa on kirjallisuuskriitikko